

SECTION 10. EUROPEAN UNION LAW. INTERNATIONAL LAW AND COMPARATIVE LAW

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-55>

PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL POLICE COOPERATION IN EUROPE

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ

Biriukov R. M.

*Deputy Head of the Department of the
National Police of Ukraine*

Бірюков Р. М.

*заступник начальника департаменту
Національної поліції України*

Протягом років сфера правосуддя та внутрішніх справ ЄС зазнала суттєвих змін так само як їх зазнали підходи до розуміння її компонентів та сутностей, що охоплюються внутрішньою безпекою. Існують обґрунтовані широкі концепції внутрішньої безпеки, однак для цілей цієї роботи ми обмежуємося розглядом тих її елементів, що стосуються поліції та діяльності поліції, що включає в себе правозастосування та боротьбу зі злочинністю й запобігання злочинності. Поліцейське співробітництво в ЄС особливо явно демонструє тренд до інтеграції, а отже повинне розглядатися з точки зору драйверів інтеграції. Постійно зростаюча кількість спільних каналів та майданчиків на рівні ЄС дозволяє державам-членам співробітничати з ряду тем, включаючи боротьбу з міжнародним тероризмом та організованою злочинністю.

Пропонується періодизація розвитку європейського поліцейського співробітництва на три етапи. Перший відбувся в 1970-1980-х роках з ухваленням перших помітних міжурядових угод про співробітництво між державами-членами Європейських Спільнот. Цей період характеризується поступовим врегулюванням співробітництва. Другу хвилю розвитку можна було спостерігати в 1990-х роках з формальним витворенням спільної зовнішньої та безпекової політики як однієї з опор ЄС, а також з заснуванням Європолу. Третій етап наступив приблизно в 2000 році з ухваленням Амстердамського договору та характеризувався подальшим зсувом співробітництва в напрямку

супранационалізму як в плані повсякденної діяльності, так і в плані моделей ухвалення рішень.

Про початок міжнародного поліцейського співробітництва в ЄС можна говорити в 1970-х роках. Хвиля терористичних актів кінця 1960-х-початку 1970-х, що відбулися переважно в Німеччині, Італії, Франції та інших державах Ініціативи поліцейського співробітництва навмисно трималися поза межами Європейських Спільнот, переважно через побоювання держав-членів за свій суверенітет. Тим не менш, можна вважати, що Група Треві заклала підвалини для розширеного європейського поліцейського співробітництва, а отже для інтеграції ЄС в сфері поліцейської діяльності, оскільки вона представляла собою функціональну відповідь ЄС на терористичні атаки, на які Інтерпол не зміг чи не забажав відреагувати належним чином[1].

Другий етап поліцейського співробітництва в Європі розпочався в 1990-х роках у зв'язку з підписанням Маастрихтського договору. Його розділ VI визначив «поліційну та судову співпрацю в кримінальних справах» в якості частини однієї з опор ЄС[2]. Це представляє собою помітний зсув в розвитку поліцейського співробітництва в Європі порівняно з 1970-ми та 1980-ми роками, оскільки це створило підґрунтя для формалізації робочих та координаційних угод на європейському рівні.

Слід, однак, відзначити, що спочатку органи ЄС практично не втручалися в питання поліції. Наприклад, Європейська комісія не мала права ініціативи в питаннях, що стосуються поліцейського співробітництва. В цілому, актори на рівні ЄС залишалися виключеними з процесу прийняття рішень та розвитку політики в сфері роботи з поліцією, і ця політика залишалася в віданні держав-учасниць[3]. Однак, Маастрихтський договір заклав основи для подальшого інституційного розвитку та кооперації, що існують до сьогодні в сфері управління внутрішньою безпекою ЄС.

В контексті історичної еволюції поліцейського співробітництва в ЄС слід згадати ще дві важливих подій: Амстердамський та Лісабонський договори. Амстердамський договір[4], підписаний 2 жовтня 1997 року доповнив договір про Європейський Союз через створення простору свободи, безпеки та правосуддя ЄС, в який потрапили політики щодо правосуддя та внутрішніх справ. Тож Амстердамський договір ще більше зміцнив роль ЄС в транснаціональному управлінні внутрішньою безпекою[5]. Значне коло питань, що стосуються поліції було передано з міжурядового на супранациональний рівень в рамках однієї з опор Союзу. Однак, знадобилося ще десять років та ще один договір, аби держави-учасниці зробили великий інституційний вибір,

що просунув поліцейське співробітництво в рамках ЄС на третій етап розвитку.

Йдеться, звісно, про Лісабонський договір, що змінив правила гри в європейському поліцейському співробітництві. Він прибрав структуру опор Союзу, що існувала раніше та злив супранациональний та міжурядовий рівень взаємодії в рамках єдиної мережі ЄС. Це відкрило можливості для супранационалізації, наприклад через застосування методів прийняття рішень рівня Союзу до внутрішнього управління безпекою. Замість єдності голосів держав-членів було запроваджено систему, подібну до законотворчості всередині держав [6]. С. Лавене відзначає, що в рамках простору свободи, безпеки та правосуддя виникла та розвинулася система півавтономних агенцій та оргнаів, в тому числі, в сфері поліцейського співробітництва [7]. Сам ЄС отримав статус юридичної особи та значні повноваження, подібні до державних.

Література:

1. Heberton B., Thomas T. *Policing Europe: Co-operation, conflict and control*. London : Macmillan, 1995. 335 p.
2. Договір про Європейський Союз, 1992. Консолідована версія станом на 1 січня 2005 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905 (дата звернення: 04.08.2024).
3. Monar J., Morgan R. *The Third Pillar of the European Union: Cooperation in the fields of justice and home affairs*. Brussels: European Interuniversity Press, 1994. 455 p.
4. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, 1997. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997D%2FTXT> (дата звернення: 04.08.2024).
5. Kirchner E.J., Sperling J. *EU security governance*. Manchester: Manchester University Press, 2007. 653 p. P. 41.
6. Herschinger E., Jachenfuchs M., Kraft-Kasack C. Transgovernmentalization and the lack of social politicization of domestic security. *Politisierung der Weltpolitik / M. Zürn, M. Ecker-Ehrhardt (Eds.)*. Berlin : Suhrkamp, 2013. P. 190–212.
7. Lavenex S. Justice and Home Affairs. *Communitarization with Hesitation. Policy-Making in the European Union / H. Wallace, M. Pollack, A. R. Young (Eds.)*. Oxford : Oxford University Press, 2010. P. 457–477.